

Nr 226

*Utlåtande i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i
dyrortssystemet.*

(5:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hesselbom m. fl.* (I: 49) och den andra inom andra kammaren av herr *Lundqvist m. fl.* (II: 66), har hemställts, att riksdagen måtte besluta hemställa att Kungl. Maj:t måtte företaga en utredning syftande till en rättvisare placering i dyrortshänseende av bl. a. vissa i motionerna omnämnda kommuner.

Vidare har i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Wahlund m. fl.* (I: 186) och den andra inom andra kammaren av herr *Pettersson i Dahl m. fl.* (II: 376), hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning syftande till en uppflyttning av dyrortssystemets nuvarande lägsta ortsgrupp till den nästa lägsta.

Slutligen har i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Norling* och *Öhman* (I: 448) och den andra inom andra kammaren av fru *Nilsson* (II: 637), hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag om att ortsgrupp II från den 1 januari 1957 uppflyttas till ortsgrupp III.

Beträffande motiveringarna för de ifrågavarande yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna II: 66, I: 186 och I: 448.

Över förevarande motioner har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, utlåtande avgivits av *dyrortsnämnden*, som i ärendet hört *socialstyrelsen* (se *Bilaga* vid detta utlåtande).

Utskottet. Av dyrortsnämndens över de föreliggande motionerna avgivna yttrande framgår, att stöd finns för uppfattningen att en viss sammanpressning av skillnaderna i levnadskostnader mellan olika delar av landet ägt rum sedan år 1951, då den senaste prisgeografiska undersökningen verkställdes. Däremot kan enligt dyrortsnämnden intet mera bestämt sägas om graden av denna sammanpressning. Vidare har nämnden i sitt yttrande berört vissa aktuella tendenser på den statliga löne marknaden och framhållit vissa omständigheter, som enligt nämndens mening kan leda till en ökad spännvidd i den statliga löneskalan. Sammanfattningsvis framhåller dyrortsnämnden, att vad som anförts ger vid handen att vissa spörsmål inom dyrortsgupperingsområdet kan bli aktuella och påkalla utredningar.

Utskottet har för sin del funnit vad i förevarande ärende förekommit ge vid handen, att behov av en översyn av det nuvarande dyrortssystemet föreligger. Utskottet vill därför förorda att en dylik kommer till stånd. Såsom dyrortsnämnden framhållit torde såväl en omgruppering som en omprövning av antalet ortsgupper böra grundas på en ny prisgeografisk undersökning, varvid bör övervägas om den bör baseras på samma principer som tillämpades vid den senaste undersökningen. Enligt utskottets mening bör en utredning i frågan vara allmän och förutsättningslös, utan att man på förhand binder sig vid någon viss linje.

Av utskottets i det föregående angivna ståndpunktstagande följer, att utskottet inte är berett att tillstyrka de i motionerna I: 448 och II: 637 framställda yrkandena. Vad angår yrkandena i motionerna I: 186 och II: 376 finner utskottet visserligen att en utredning bör komma till stånd men är icke nu berett att ta ställning till huruvida en minskning av antalet ortsgupper bör företas utan anser att detta får bli beroende av utredningens resultat. I fråga om de i motionerna I: 49 och II: 66 framförda önskemålen kan dessa delvis väntas komma under prövning i samband med behandlingen av en numera framlagd särskild utredning om Stockholms- och Göteborgsområdenas ortsguppering och är i övrigt av beskaffenhet att kunna prövas efter framställning från fall till fall. Yrkandet i sistnämnda motioner bör därför inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

- 1) att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 186 och II: 376, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en översyn av dyrortssystemet;
- 2) att motionerna I: 49 och II: 66 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;
- 3) att motionerna I: 448 och II: 637 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 december 1956

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Leander, Näsgård, Gillström, Boman, Hesselbom, Pålsson, Gustaf Andersson, Sundelin, Thun, Erik Svedberg, Ragnar Bergh och Jacobsson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Bergström, Åkerström, Rubbestad, Hoppe, Petterson i Degerfors, Andersson i Mölndal, Widén, Johansson i Mysinge, Gustafsson i Skellefteå, Svensson i Alingsås, Hjalmarson, fröken Ager och herr Helén.

Bilaga

Till riksdagens statsutskott

Genom remiss den 13 februari 1956 har Kungl. Maj:t anbefallt dyrorts-nämnden att — efter hörande av socialstyrelsen — direkt till statsutskottet avgiva utlåtande över *dels* de likalydande motionerna nr 186 i första kam-maren och nr 376 i andra kammaren, *dels* de likalydande motionerna nr 448 i första kammaren och nr 637 i andra kammaren, *dels ock* de likalydande motionerna nr 49 i första kammaren och nr 66 i andra kammaren.

Socialstyrelsen har i skrivelse till dyrortsnämnden den 29 februari 1956 avgivit yttrande över de remitterade motionerna, vilken skrivelse här bifog-as.

De fyra förstnämnda motionerna utgår från antagandet att de interlokala levnadskostnadsskillnaderna i vårt land, åtminstone numera, så minskats, att dyrortsgrupperingen borde kunna avskaffas. Som ett första steg på vä-gen yrkar med denna utgångspunkt den ena gruppen av motionärer på att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle direkt hemställa om förslag om uppflyttning av kommunerna i nuvarande lägsta gruppen till ortsgrupp 3, me-dan den andra gruppen motionärer med hänsyn till den översyn och modi-fiering av den återstående grupperingen, som en dylik åtgärd skulle påkalla, yrkar på en skyndsam utredning i samma syfte.

Beträffande den angivna utgångspunkten för motionärernas yrkanden vill dyrortsnämnden erinra om följande.

En jämförelse av de tid efter annan utförda prisgeografiska undersökning-arnas resultat försvåras till följd av förskjutningar i de tillämpade meto-derna. Vid 1951 års undersökning, vilken föregick den nuvarande löne- och skattegrupperingen, avsågs sålunda enbart att söka fastställa dyrhetsskill-naderna mellan större områden och icke, såsom tidigare, mellan enskilda kommuner och orter. Tillämpandet av principen om enhetliga områden inne-bar en viss utjämning av förefintliga skillnader i dyrhet. Även om dylika för-skjutningar i metoderna minskar jämförbarheten mellan de olika undersök-ningarna, är det emellertid icke något tvivel om att en verklig sammanpress-ning av spridningen i levnadskostnaderna ägt rum mellan de dyraste och de billigaste orterna under de senaste årtiondena fram till år 1951, vilket är den senaste allmänna prisgeografiska undersökningen utfördes.

I fråga om utvecklingen efter år 1951 har socialstyrelsen i sitt yttrande på grundval av vissa beräkningar rörande bostads- och skatteposterna ansett en ytterligare sammanpressning sannolik. Beträffande bostadsposten avser re-dovisningen vissa ur 1951 års undersökning hämtade uppgifter om bostads-kostnaderna i äldre lägenheter (färdigställda senast år 1945) och nyare lä-genheter (färdigställda under åren 1946—1951). Enligt dessa uppgifter var spännvidden i hyreskostnader mellan större och mindre orter avsevärt mind-re beträffande de nyare än beträffande de äldre lägenheterna. Nämnden an-ser också att dessa uppgifter tyder på att en sammanpressning ägt rum, men vill erinra om att de icke ger något närmare besked om vilken inverkan den-samma sammanpressning kan ha fått på olika orters eller områdets genomsnitt-liga bostadstal. För att kunna bedöma detta skulle erfordras uppgift ej blott

om antal efter 1951 års undersökning tillkomna och avgångna lägenheter samt hyresnivån i dessa lägenheter utan även om hyresutvecklingen för övriga i 1951 års undersökning ingående lägenheter. Dessutom är det av viss betydelse hur hyreskostnadernas relativa andel av budgetens totalkostnad förändrat sig efter år 1951.

Beträffande de kommunala skattesatserna redovisar socialstyrelsen en beräkning av dessa skattesatserns förändringar mellan 1952 och 1956 inom de olika ortsgrupperna i genomsnitt, vilken tyder på att en utjämning i skattehänseende ägt rum under de senaste åren. Det bör dock framhållas att utvecklingen under ifrågavarande period av skattesatserna för de olika länen i genomsnitt företer betydande variationer, vilket är av intresse eftersom beräkningen vid 1951 års undersökning skedde länsvis. Inom de län där landskommunerna är placerade i ortsgrupp 2 har kommunalskattesatsen inom landskommunerna under perioden i regel stigit. För ett län har dock länsmedeltalet för landskommunerna (beräknat som ett ovägt medeltal) sjunkit med nära 6 % och för ett annat med nära 2 %. När det gäller län i ortsgrupp 3 har visserligen länsmedeltalet i de flesta länen sjunkit, men inom fem län har medeltalet stigit med upp till 2 %.

Det sagda ger enligt nämndens mening stöd för den uppfattningen att en viss sammanpressning av skillnaderna i levnadskostnader mellan olika delar av landet ägt rum sedan år 1951, då den senaste prisgeografiska undersökningen verkställdes. Däremot kan inget mera bestämt sägas om graden av denna sammanpressning. Här berörda data kan sålunda icke utgöra tillräckligt underlag för ett yrkande om ett omedelbart uppflyttande av lägsta ortsgruppens kommuner i ortsgrupp 3 eller om en utredning, bunden av ett sådant syfte. Om en utredning skall göras, bör den enligt nämndens mening vara förutsättningslös. Det är alltför betydelsefulla samhällsekonomiska förhållanden, som påverkas av dyrortsgrupperingen, för att en utredning där om skulle få bindas av antaganden, som kan vara förhastade. Det må erinras om att en sammanslagning av ortsgrupp 2 och 3 möjligen kunde medföra, att den vid jordbruksprissättningen förutsatta jämförelsen med industriarbetarnas lönenivå bleve i motsvarande mån förskjuten uppåt.

Så länge en indelning av landets orter för differentiering av löner och skattefria ortsavdrag efter dyrhet består, bör enligt nämndens mening dylika indelningar grundas på prisgeografiska undersökningar med vissa intervaller. Det är därvid ett gammalt och starkt grundat önskemål att nya ortsgrupperingar genomföres samtidigt med allmänna regleringar av statstjänstemännens löner. Om systemet skall fungera i längden måste en allmän omgruppering av landets orter göras under den premissen, att orter kan flyttas både till högre och till lägre ortsgrupp. Om grupperingen icke genomföres i samband med en lönereglering medför en nedflyttning en avsevärd löneminskning, vilket innefattar stora svårigheter vid genomförandet. Gällande gruppering genomfördes i anslutning till kommunindelningsreformen utan samband med någon lönereglering och detta föranledde det speciella provisoriet, att statstjänstemännen i orter, som flyttats till lägre ortsgrupp, tills vidare tillförsäkrades den högre ortsgruppens lön. Omgrupperingen genomfördes m. a. o. endast delvis.

Nämnden vill fördenskull understryka vikten av en samordning mellan förberedelserna för en ny lönereglering och en ny ortsgruppering, därest dyrortsgrupperingen alltfört skall vara ett instrument för graderingen av statstjänstemännens löner.

Såväl en omgruppering som en omprövning av antalet ortsgrupper måste sålunda enligt nämndens mening grundas på en ny prisgeografisk under-

sökning. En dylik prisgeografisk undersökning tar sin tid, men innan den igångsättes, får övervägas om den bör grundas på samma principer som tillämpades vid 1951 års undersökning. Utan att i förevarande sammanhang taga upp detta spörsmål till närmare prövning vill nämnden här erinra om att vid 1951 års undersökning bostadsposten beräknades för större orter genom en framskrivning av 1945 års hyresräknings material, vilket material nu är över 10 år gammalt, att metoderna för beräkningen av skatteposten år 1951 i viss mån bestämdes av att skattesatser för de nya storkommunerna vid tidpunkten för undersökningens genomförande endast förelåg för ett år samt att något aktuellt budgetmaterial icke föreligger. Skulle en ny hyresräkning utföras och nytt budgetmaterial införskaffas, bör förberedelserna härför göras i god tid.

Vissa aktuella tendenser på den statliga löne marknaden föranleder att en utredning rörande dyrortsgrupperingens ordnande måhända bör vidgas till spörsmålet, i vad mån dyrortsgrupperingen i fortsättningen kan tjäna som instrument för graderingen av tjänstemännens löner. Till följd av den ofta väsentligt större lönespännvidden för den privata arbetsmarknaden har de statsanställdas löner kommit att ligga relativt sett högt i de lägre ortsgrupperna och lågt i de högre ortsgrupperna. Ostridigt föreligger för närvarande speciella svårigheter för statsverket att rekrytera personal i de lägre lönegraderna i framför allt Stockholm och Göteborg. Dessa rekryteringssvårigheter kan framtvinga en lönepolitik, som till sina konsekvenser leder till en ökad spännvidd i den statliga löneskalan.

Det föregående ger vid handen, att vissa spörsmål inom dyrortsgrupperingsområdet kan bli aktuella och påkalla utredningar. Dessa utredningar motsvarar emellertid icke vare sig i de likalydande motionerna nr 186 i första kammaren och nr 376 i andra kammaren eller i de likalydande motionerna nr 448 i första kammaren och nr 637 i andra kammaren angivna önskemål. På grund härav kan dyrortsnämnden icke tillstyrka de nämnda motionerna.

Motionerna nr 49 i första kammaren och 66 i andra kammaren rör ett speciellt problem inom ramen av gällande ortsgruppering. Motionärerna framhåller, att det återstår en rad orter, som man med en rimligare tillämpning av skälighetsprincipen borde ha placerat i en högre dyrort än vad som blev fallet. Som exempel på sådana orter nämnes Lerum och (Vargön) Västra Tunhem i Älvsborgs län.

Nämnden vill i anledning av dessa motioner framhålla att, om motionärernas begäran om en utredning avser alla kommuner som i gällande gruppering helt eller delvis har förts till lägre ortsgrupp än i den tidigare grupperingen, en sådan omprövning endast bör ske i samband med en omgruppering av samtliga orter i riket. Det bör understrykas att särskild uppmärksamhet ägnades ifrågavarande kommuner redan när den nuvarande grupperingen tillkom.

Om motionärerna däremot anser att omprövningen skall begränsas till vissa av de ifrågavarande kommunerna, bör en sådan omprövning kunna ske från fall till fall efter framställningar till Kungl. Maj:t från de olika kommunerna. Över sådana framställningar brukar Kungl. Maj:t anbefalla dyrortsnämnden att — efter hörande av socialstyrelsen — avgiva utlåtande. De särskilda skäl som i de enskilda framställningarna kan framkomma för en uppflyttning till högre ortsgrupp blir sålunda ingående prövade.

Beträffande speciellt Lerum må erinras om att civilministern med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 10 februari 1956 tillkallat en särskild utredningsman med uppdrag att utreda principerna för inplacering i ortsgrupp av för-

ortskommunerna kring Stockholm och Göteborg. Sistnämnda utredning torde sålunda åtminstone delvis tillgodose motionärernas önskemål.

Under hänvisning till vad som ovan sagts får dyrortsnämnden avstyrka motionärernas förslag om framställning till Kungl. Maj:t om särskild utredning syftande till en rättvisare placering i dyrortshänseende av bl. a. nämnda kommuner.

I nämndens beslut har deltagit herrar Klackenbergs, ordförande, Hydén, Lindahl, Lindblom, Orgård och Schultz. Herr Wahlund, som avgivit en av de behandlade motionerna, har ej deltagit i beslutet.

Stockholm den 21 mars 1956

För Dyrortsnämnden

HENRIK KLACKENBERG

Gustaf Berglund

Till Dyrortsnämnden

Med hänvisning till dyrortsnämndens hemställan den 14 februari 1956 får socialstyrelsen härmed avgiva yttrande över till nämnden av Kungl. Maj:t den 13 februari 1956 remitterade motioner, nämligen *dels* de likalydande motionerna nr 186 i första kammaren och nr 376 i andra kammaren, *dels* de likalydande motionerna nr 448 i första kammaren och nr 637 i andra kammaren, *dels ock* de likalydande motionerna nr 49 i första kammaren och nr 66 i andra kammaren.

I de båda *motionerna nr 186 FK och nr 376 AK* föreslås att riksdagen måtte besluta om skyndsamt utredning syftande till en uppflyttning av dyrortssystemets nuvarande lägsta ortsgrupp till den näst lägsta. I motionerna framhålles att de prisundersökningar, som verkställes på olika orter under de båda senaste årtiondena, visat att en kraftig utjämning ägt rum i pris-spridningen i så motto att prisstegringen varit långt kraftigare på »billigare» orter än på »dyrare». Motionärerna erinrar vidare om att någon användbar statistik rörande den prisgeografiska utvecklingen ej finns för de senare åren. De förmodar att en ytterligare utjämning av skillnaderna mellan levnadskostnaderna på olika orter säkerligen ägt rum, åtminstone vad beträffar skillnaderna mellan landsbygd och stadsbygd. En undersökning bör därför snarast komma till stånd i berörda avseenden, varvid särskilt »avståndsdyrheten» bör uppmärksammas, speciellt med hänsyn till förhållandena i Norrland.

Beträffande hyreskostnaderna framhåller motionärerna, att byggnadskostnaderna, om man bortser från tomtvärdena, säkerligen i genomsnitt är högre på landsbygden än i stadsbygden. Kunde man neutralisera olikheterna i standard mellan olika bostäder och därjämte toge hänsyn även till bostädernas olika läge, skulle några dyrortsmässiga skillnader knappast föreligga beträffande hyreskostnaderna.

I *motionerna nr 448 FK och nr 637 AK* yrkas att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag att ortsgrupp II från den 1 januari 1957 uppflyttas till ortsgrupp III.

Tab. 1. Indextal för olika budgetposter inom olika dyrortsgrupper m. m.

Ortsgrupp m. m.	Budgetpost							
	Livs- medel	Bostad	Köks- bränsle o. lyse	Resor	Kläder och övrigt	Skatter	Samt- liga utg.	därav exkl. bostad
Kostnader, kr., i Stockholm	3 546	1 769	133	450	5 302	2 598	13 793	12 029
<i>Grupp 5</i>								
Stockholm	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Stockholms inre förorter ..	1 000	916	1 045	1 000	1 000	1 053	1 000	1 012
Norrlandskommuner	1 012	797	1 165	551	969	1 166	984	1 011
Hela grupp 5	1 004	929	1 053	858	990	1 057	995	1 004
<i>Grupp 4</i>								
Stockholms yttre förorter ..	998	845	1 045	878	985	1 035	977	997
Göteborg med förorter	982	839	1 023	844	995	1 012	970	990
Norrlandskommuner	1 003	765	1 150	553	971	1 144	973	1 004
Hela grupp 4	994	804	1 090	709	982	1 080	973	998
<i>Grupp 3</i>	978	705	1 113	504	969	1 019	933	967
<i>Grupp 2</i>	964	621	1 211	538	965	948	906	948
Hela riket	982	742	1 120	604	974	1 020	944	974

Motionärerna framhåller att prisutvecklingen medfört att landets alla delar närmar sig mer och mer i prishänseende. Lönesättningen sker emellertid efter nuvarande dyrortsgruppering, vilket medför att kompensationer för inträffade prishöjningar träffar ojämnt och ur rättvisesynpunkt ofta felaktigt. Även beträffande ortsavdragen är detta förhållandet.

Då de här ovan refererade motionerna syftar till samma mål, nämligen avskaffandet av dyrortsgrupp 2, synes det styrelsen motiverat att i det följande behandla dem gemensamt.

Med anledning av vad motionärerna anfört får socialstyrelsen till att börja med redovisa resultaten av vissa sammanställningar, som styrelsen gjorde med utgångspunkt från 1951 års dyrortsundersökningar och som publicerades i Sociala Meddelanden nr 3, 1954. För varje ortsgroup och för vissa delar av ortsgupper beräknades med folkmängden vägda genomsnittskostnader för olika utgiftsposter enligt budget för Stockholm, varefter indextal uträknades med Stockholm = 1 000. Dessa indextal återges i tab. 1, i vars översta rad angivits kostnaderna i Stockholm för olika budgetposter.

Om man bortser från de relativt begränsade kostnaderna för de i viss utsträckning schablonmässigt beräknade budgetposterna »Köksbränsle och lyse» samt »Resor», är spännvidden mellan å ena sidan Stockholm och å andra sidan dyrortsgrupp 2 i fråga om budgetposten »Livsmedel» 3,6 %, »Bostad» 37,1 %, »Kläder och övrigt» 3,5 % samt »Skatter» 5,2 %.

Spännvidden beträffande bostadskostnaden var 8,4 % mellan grupperna 2 och 3, 9,9 % mellan grupperna 3 och 4, 12,5 % mellan grupperna 4 och 5 samt 7,1 % mellan genomsnittet för grupp 5 och Stockholm.

Beträffande skatteposten må emellertid beaktas att spännvidden mellan å ena sidan norrlandskommunerna i grupperna 5 och 4 och å andra sidan kommunerna i grupp 2 var ca 20 %. Det är sålunda de båda budgetposterna bostad och skatter, som i stort sett konstituerar dyrortsskillnaderna. I fråga

Tab. 2. Indextal för hyror i lägenheter färdigställda före resp. efter 1945 samt den procentuella skillnaden mellan hyresnivåerna.

Ortsgrupp efter storlek	Indextal för		Hyresnivån i nyare lägenheter, om nivån i de äldre sätts = 100
	äldre lägenheter senast 1945	nyare lägenheter 1946—51	
Stockholm	1 000	1 000	130
Göteborg	802	908	147
Malmö	707	810	149
30 000—100 000 inv.	735	842	149
20 000— 30 000 »	721	874	158
10 000— 20 000 «	649	821	164
5 000— 10 000 «	616	783	165
Samtliga orter	793	874	143
därav exkl. Stockholm	721	845	152
Stockholms förorter	841	995	154

om livsmedel, kläder, inventarier m. m. är skillnaderna obetydliga mellan olika ortsgrupper. Med hänvisning till det ovan redovisade skall styrelsen här nedan söka mera ingående belysa bostadspostens och skatternas betydelse för dyrortsgrupperingen.

I fråga om *bostadsposten* har socialstyrelsen närmare analyserat de uppgifter, som legat till grund för bostadsindexerna i tab. 1. Därvid har lägenheterna uppdelats på sådana byggda senast år 1945 (äldre) och sådana byggda år 1946 och senare (nyare) samt inom en var av de två grupperna på orter av olika storlek. Om medelhyror i Stockholm sättes lika med 1 000 finner man, som tab. 2 visar, att spännvidden i hyreskostnaden år 1951 mellan de minsta orterna och Stockholm var 38 % i äldre lägenheter men blott 22 % i nyare. I tabellens sista kolumn anges indextal för medelhyror i nyare lägenheter i relation till äldre. I Stockholm var således medelhyran i nyare lägenheter 30 % högre än i äldre, i medelstora orter ca 50 % och i mindre orter 60 à 65 %.

De nya lägenheterna har sålunda varit jämförelsevis dyrare på mindre än på större orter. Det statistiska materialet har icke medgivit en beräkning av hyreskostnaderna på den egentliga landsbygden. Man torde emellertid kunna vara berättigad att antaga, att skillnaderna i hyresnivån mellan nyare och äldre lägenheter icke var mindre där än på de minsta orterna. En uppspaltning av materialet på dyrortsgrupper skulle emellertid icke ge någon ytterligare upplysning om förhållandena, enär den till övervägande delen av landsbygdskommuner bestående ortsgrupp 2 då knappast skulle bli representerad. I den mån nya lägenheter tillkommit har således en sammanpressning av de genomsnittliga hyresnivåerna på större och mindre orter otvivelaktigt ägt rum.

Sedan år 1951 har icke några motsvarande undersökningar av hyreskostnaderna skett. I samband med beräkningen av socialstyrelsens konsumentprisindex företager styrelsen emellertid numera årligen en på stickprovsbasis grundad beräkning av hyrorernas förändringar. Den första av dessa undersökningar företogs under hösten 1955 och omfattade drygt 900 hyreslägenheter. Detta statistiska material är emellertid av olika skäl mindre väl lämpat för en jämförelse av hyresnivåerna inom olika ortsgrupper. Man saknar sålunda uppgifter om lägenheternas kvalitet, vilket medför att man icke kan avgöra varpå eventuella skiljaktigheter i hyrorerna beror. Ej heller

Tab. 3. Den genomsnittliga utdebiteringen per skattekrona åren 1952 och 1956 inom skilda dyrortsgrupper

Dyrort	Antal kommuner	1952 (1951 års beslut)	1956 (1955 års beslut)	Ökning (+) Minskning (-) från 1952 till 1956, %
2	400	11,56	11,64	+ 0,7
3	462	13,00	12,79	- 1,6
4 ¹	81	15,58	14,45	- 7,3
5 ¹	62	16,70	15,86	- 5,0

¹ Däri ingår icke Stockholms- och Göteborgsområdena.

ger materialet något säkert underlag för en bedömning av ändringar i spännvidden med avseende på hyresnivåerna i äldre och nyare lägenheter.

Beträffande *skattepostens* förändringar från år 1951 har socialstyrelsen undersökt, hur den kommunala utdebiteringen per skattekrona förändrats inom de olika dyrortsgrupperna. Härvid har undersökts samtliga kommuner utom de som ligger i grupperna 4 och 5 i Stockholms- och Göteborgsområdena.

Beräkningarna, som redovisas i tab. 3, visar att den genomsnittliga (ovägt medeltal) utdebiteringen per skattekrona ökar med stigande dyrortsgrupp. Från år 1952 till år 1956 har utdebiteringen, som tabellen visar, sjunkit utom för Ortsgrupp 2, där en svag stegring ägt rum.

Dessa procenttal ger en antydning om att, sedan undersökningen för nu gällande dyrortsgruppering ägde rum, en utjämning av skattepostens storlek skett.

Av vad styrelsen här redovisat framgår, att skiljaktigheterna i kostnader för livsmedel, kläder, inventarier m. m. varit obetydliga olika dyrortsgrupper emellan, att en viss sammanpressning av bostadskostnaderna skett samt att en utjämning av de kommunala skattesatserna ägt rum sedan den sista dyrortsundersökningen år 1951.

Man kan anta att skillnaderna i fråga om livsmedel, kläder, inventarier m. m. alltjämt förblir små. I vad det avser bostadsposten kan man möjligen räkna med en ytterligare utjämning ehuru vissa skillnader mellan landsbygd och stadsbygd förväntas bestå, beroende på bl. a. skiljaktigheter i tomtpriserna.

I vad det avser bostaden framhålles, som tidigare omnämnts, i motionerna 186 FK och 376 AK, att, med borträknande av tomtkostnaderna, byggnadskostnaderna säkerligen skulle vara högre på landsbygden än i stadsbygden. Detta antagande, vars riktighet måhända kan ifrågasättas, synes socialstyrelsen ovidkommande enär ju hyrans storlek, som är det relevanta i detta sammanhang, bestämmes av de sammanlagda anskaffningskostnaderna för tomt och byggnad.

Den av motionärerna föreslagna utredningen avser enbart kommunerna i dyrortsgrupp 2. Man torde emellertid näppeligen kunna bortse från att det ifrågakommande problemet icke kan isoleras från frågan om övriga kommuners placering i dyrortshänseende.

Socialstyrelsen anser sig böra framhålla att en så genomgripande förändring av den nuvarande grupperingen som den av motionärerna föreslagna icke bör företagas annat än i samband med en allmän översyn av rikets indelning i dyrortsområden. En dylik översyn bör enligt styrelsens mening

grundas på en allmän undersökning av olika orters dyrhet. Styrelsen vill i detta sammanhang erinra om att man tidigare plägat göra sådana revisioner med ett tidsintervall av fem år och att den för detta ändamål senast företagna undersökningen skedde år 1951 för 1954 års gruppering.

I *motionerna nr 49 FK och nr 66 AK* föreslås att riksdagen måtte besluta hemställa att Kungl. Maj:t måtte företaga en utredning syftande till en rättvisare placering i dyrortshänseende av vissa kommuner, varibland Lerum och Västra Tunhem i Älvsborgs län särskilt nämns.

Motionärerna framhåller att Kungl. Maj:t vid fastställandet av den från år 1954 gällande dyrortsgrupperingen i viss utsträckning gjorde en skälighetsprövning beträffande vissa orter, vilka på grund härav erhöll en förmånligare placering än vad det ursprungliga förslaget avsåg. En del orter återstode emellertid vilka med en rimligare tillämpning av skälighetsprincipen borde ha placerats i högre dyrort än vad som blev fallet. Socialstyrelsen får härmed anföra följande.

Av de båda omnämnda kommunerna tillhörde Lerum i sin helhet grupp 3 före år 1954, medan Västra Tunhem till den del, som utgör Vargöns industrisamhälle, tillhörde grupp 3 och övriga delar grupp 2. I sitt den 11 mars 1953 avgivna förslag till ny dyrortsgruppering placerade socialstyrelsen Lerum i grupp 3 och Västra Tunhem i grupp 2. Sistnämnda kommun anförde besvär över förslaget närmast med den motiveringen, att densamma låge i omedelbar närhet till de båda i dyrortsgrupp 3 belägna städerna Vänersborg och Trollhättan samt att en icke obetydlig del av befolkningen hade sin utkomst i dessa. Såväl socialstyrelsen som dyrortsnämnden tillstyrkte då att Västra Tunhem skulle placeras i grupp 3. Kungl. Maj:t placerade emellertid båda kommunerna i grupp 2 från och med år 1954.

Beträffande Lerum, som utgör en del av förortsområdet till Göteborgs stad, får socialstyrelsen hänvisa till att Kungl. Maj:t genom beslut den 10 februari 1956 föranställt om utredning avseende en omprövning av dyrortsplaceringen av Stockholms och Göteborgs förortsområden.

I vad avser Västra Tunhem vill socialstyrelsen icke motsätta sig att dess dyrortsplacering omprövas i särskild ordning.

I detta ärendes handläggning har deltagit generaldirektören Bexelius, generaldirektörens ställföreträdare byråchefen Rosén, t. f. byråchefen Holmstedt, föredragande, t. f. byråchefen Höjer och t.f. byråchefen Näverfelt.

Stockholm den 29 februari 1956

ERNST BEXELIUS

Gustaf Holmstedt